

JUSTITSMINISTERIET

Civilafdelingen

Sagsnr.: 2011-773-0005
Dok.: 2222931

REDEGØRELSE
om
lovovervågning af arveloven

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Indledning	3
2. Generelle bemærkninger	4
2.1. Høringssvar	4
3. Ægtefællers tvangsarv mv	5
3.1. Reglerne om ægtefællers tvangsarv mv	5
3.1.1. Tvangsarv	5
3.1.1.1. Høringssvar	5
3.1.1.2. Justitsministeriets overvejelser	6
3.1.2. Suppleringsarv	6
3.1.2.1. Høringssvar	6
3.1.2.2. Justitsministeriets overvejelser	7
4. Udvidet samlevertestamente	8
4.1. Reglerne om udvidet samlevertestamente	8
4.1.1. Betingelser for oprettelse af udvidet samlevertestamente	8
4.1.2. Begrænsninger i livsarvingens tvangsarv som følge af oprettelse af udvidet samlevertestamente	9
4.2. Høringssvar	9
4.3. Justitsministeriets overvejelser	11
4.3.1. Betingelser for oprettelse af udvidet samlevertestamente	11
4.3.2. Begrænsninger i livsarvingens tvangsarv som følge af oprettelse af udvidet samlevertestamente	12
5. Uskiftet bo	13
5.1. Reglerne om uskiftet bo	13

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

5.1.1. Længstlevendes mulighed for at sidde i uskiftet bo med førstaf-dødes særbørn.....	13
5.1.2. Underretning om udlevering til uskiftet bo.....	13
5.1.3. Formueoversigten vedrørende det uskiftede bos midler	14
5.2. Høringssvar	15
5.3. Justitsministeriets overvejelser.....	17
5.3.1. Længstlevendes mulighed for at sidde i uskiftet bo med førstafdødes særbørn	17
5.3.2. Underretning om udlevering til uskiftet bo	18
5.3.3 Formueoversigten vedrørende det uskiftede bos midler	18
6. Andre emner.....	19
6.1. Successionsrækkefølger	19
6.1.1. Reglerne om successionsrækkefølger	19
6.1.2. Høringssvar	19
6.1.3. Justitsministeriets overvejelser.....	20
6.1.3.1. Deklaratoriske regler for successionsrækkefølger	20
6.1.3.2. Registrering af successionsrækkefølger	20
6.2. Fælles testamenter (længstlevendes testationsret)	22
6.2.1. Reglerne om længstlevendes testationsret	22
6.2.2. Høringssvar	22
6.2.3. Justitsministeriets overvejelser.....	23
6.3. Fælles testamenter (længstlevendes dispositionsadgang i levende li-ve).....	25
6.3.1. Reglerne om længstlevendes dispositionsadgang	25
6.3.2. Høringssvar	26
6.3.3. Justitsministeriets overvejelser.....	26
6.4. Nødtestamenter	26
6.4.1. Regler om nødtestamenter.....	26
6.4.2. Høringssvar	27
6.4.3. Justitsministeriets overvejelser.....	27
6.5. Overlevelseskravet	28
6.5.1. Reglerne om overlevelseskravet	28
6.5.2. Høringssvar	28
6.5.3. Justitsministeriets overvejelser.....	28
6.6. Dødslejegaver.....	29
6.6.1. Reglerne om dødslejegaver	29
6.6.2. Høringssvar	29
6.6.3. Justitsministeriets overvejelser.....	29
6.7. Øvrige bemærkninger til arveloven	30
7. Konklusion	30

1. Indledning

1.1. Den 1. januar 2008 trådte den nye arvelov i kraft, jf. lov nr. 515 af 6. juni 2007.

Forud for revisionen af arveloven var behovet for ændringer i den dagældende arvelov blevet overvejet af udvalget til revision af arveloven og lov om skifte af fællesboer (herefter udvalget), som blev nedsat af justitsministeren den 22. november 2000. Udvalget afgav i 2006 betænkning nr. 1473 om revision af arvelovgivning mv. (herefter betænkningen), som dannede grundlag for justitsministerens lovforslag nr. L 100 om arveloven, der blev fremsat den 6. december 2006 (herefter lovforslaget).

Med den nye arvelov er der bl.a. samlet set sket en betydelig styrkelse af den længstlevende ægtefælles arveretlige stilling, idet ægtefællens legale arv er forhøjet fra 1/3 til 1/2 af boet i de tilfælde, hvor arveladeren efterlader sig livsarvinger.

Samtidig er ægtefællens tvangsarv nedsat fra 1/2 til 1/4 af den legale arvelod, således at tvangsarven nu udgør 1/4 af den legale arvelod, uanset om man er ægtefælle eller livsarving.

Den nye arvelov indeholder endvidere regler om udvidede samlevertestamenter, som har til hensigt på visse punkter at sidestille samlevende med ægtefæller i arveretlig henseende.

1.2. Det fremgår af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 15, 25 og 28 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende lovforslaget, at der efter et passende tidsrum, f.eks. 5 år efter lovens ikrafttræden, vil blive iværksat en lovovervågning af de nye regler om udvidet samlevertestamente og ægtefællens tvangsarv.

Det fremgår endvidere af punkt 4.2.2.2 i de almindelige bemærkninger til lov nr. 737 af 25. juni 2014 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Revision af reglerne om behandling af civile sager og syn og skøn, forhøjelse af beløbsgrænse for anke, indførelse af deltidsordning for dommere m.v., medieannoncering af tvangsauktioner, tvangsfuldbyrdelse af digitale lånedokumenter, skriftlig behandling af anke i straffesager med samstemmende påstande m.v.), at Justitsministeriet i forbindelse med lovovervågningen af den nye arvelov vil inddrage et forslag om ændring af

arvelovens §§ 21 og 22 fra en arbejdsgruppe under Domstolsstyrelsen om effektivisering af byretternes behandling af dødsboskiftesager.

1.3. Justitsministeriet har til brug for lovovervågningen udarbejdet en række spørgsmål om anvendelsen af reglerne i arveloven, som relevante myndigheder og organisationer er blevet anmodet om at besvare.

Justitsministeriet har modtaget høringssvar fra:

Østre Landsret, Vestre Landsret, Københavns Byret, Retten i Næstved, Retten i Holbæk, Retten i Glostrup, Retten i Nykøbing Falster, Retten i Hjørring, Retten i Esbjerg, Retten i Aarhus, Retten i Herning, Retten i Horsens, Retten i Sønderborg, Retten i Odense, Tinglysningsretten, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Advokatrådet, Danske Advokater, Københavns Universitet (Det Juridiske Fakultet), Syddansk Universitet (Juridisk Institut), Aalborg Universitet (Juridisk Institut), Aarhus Universitet (Institut for Kultur og Samfund) og Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S.

Justitsministeriet har i forbindelse med høringssvarene modtaget en række bemærkninger til anden lovgivning, som ikke er medtaget i denne redegørelse om arveloven. Justitsministeriet har imidlertid noteret sig synspunkterne, som vil indgå i Justitsministeriets overvejelser i øvrigt.

I det følgende gennemgås de modtagne høringssvar og Justitsministeriets bemærkninger hertil.

2. Generelle bemærkninger

2.1. Høringssvar

Advokatrådet har oplyst, at ændringen af arveloven, hvorefter tvangsarven blev nedsat fra 1/2 til 1/4, er blevet modtaget meget positivt blandt arveladere.

Danske Advokater og **Københavns Universitet** har oplyst, at den nye arvelov overordnet set fungerer hensigtsmæssigt og tilfredsstillende.

Danske Advokater har desuden anført, at de nye legale delingsregler for de flestes vedkommende forekommer afbalancerede, og at de giver et vidt spillerum for individuelle løsninger.

3. Ægtefællers tvangsarv mv.

3.1. Reglerne om ægtefællers tvangsarv mv.

3.1.1. Tvangsarv

Med den nye arvelov blev ægtefællens tvangsarv nedsat fra 1/2 til 1/4 af den legale arv, jf. arvelovens § 10.

Det fremgår af pkt. 3.3.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at baggrunden for at nedsætte ægtefællens tvangsarv var, at ægtefællens ret til tvangsarv formentlig kun har praktisk betydning i meget få tilfælde, fordi ægtefæller som hovedregel ønsker at begunstige hinanden i et testamente.

En begrænsning af ægtefællens arv til tvangsarven kan dog være hensigtsmæssig som led i f.eks. et generationsskifte af en erhvervsvirksomhed. Det kan endvidere ikke udelukkes, at der kan forekomme tilfælde, hvor ægtefællen af andre grunde ved testamente begrænser den anden ægtefælles arv til tvangsarven, jf. herved også Justitsministeriets besvarelse af 9. maj 2007 af spørgsmål nr. 28 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende lovforslaget.

På den baggrund har Justitsministeriet spurgt høringsparterne, om adgangen til at begrænse en ægtefælles arv udnyttes på en måde og i et omfang, som indebærer en utilsigtet forringelse af ægtefællens retsstilling.

3.1.1.1. Hørings svar

Advokatrådet, Danske Advokater og Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S har anført, at adgangen til at begrænse længstlevendes arv kun benyttes i meget begrænset omfang og typisk kun i tilfælde, hvor længstlevende er sikret på anden vis, f.eks. gennem pension eller anden formue, eller hvor der har været uvenskab mellem parterne, og separation har været forestående.

Danske Advokater har anført, at der i de tilfælde, hvor parterne ønsker at begrænse længstlevendes arv, ofte indgås en aftale om arveafkald i stedet for begrænsning af længstlevendes arv til tvangsarven.

3.1.1.2. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet har på baggrund af høringsvarene noteret sig, at ændringen af reglerne om ægtefællers tvangsarv er blevet modtaget positivt, og at muligheden for at begrænse en ægtefælles arv til tvangsarven alene benyttes i begrænset omfang og på en måde, som ikke indebærer en utilsigtet forringelse af ægtefællens retsstilling.

3.1.2. Suppleringsarv

Længstlevende kan af boet udtage så meget, at værdien heraf sammenlagt med længstlevendes bos- og arvelod samt fuldstændige særeje udgør indtil 740.000 kr. (2017-niveau), jf. arvelovens § 11, stk. 2.

Arvelovens § 16, stk. 1-6, indeholder regler om fordelingen af arven efter længstlevende i tilfælde, hvor denne har benyttet sig af reglen i arvelovens § 11, stk. 2. Bestemmelserne om fordeling af arven efter længstlevende er ikke til hinder for, at længstlevende ved testamente kan råde over hele boet, jf. arvelovens § 16, stk. 7.

Justitsministeriet har anmodet høringsparterne om at oplyse, om arvelovens § 11, stk. 2, har haft praktisk betydning i sager, hvor længstlevendes arv ved testamente er blevet begrænset til tvangsarven.

3.1.2.1. Hørings svar

Advokatrådet har anført, at længstlevendes ret til suppleringsarv efter arvelovens § 11, stk. 2, i et vist omfang har forenklet behandlingen af mange boer, men at reglen i visse tilfælde opfattes som stødende af afdødes børn, navnlig når der er særbørn. Advokatrådet har endvidere anført, at ægtefællens ret til suppleringsarv ikke har haft nogen reel praktisk betydning i sager, hvor længstlevendes arv har været begrænset til tvangsarven.

Danske Advokater har oplyst, at bestemmelsen om suppleringsarv kun har været anvendt af et fåtal af de adspurgte advokater, men at den i praksis er blevet anvendt i tilfælde, hvor en ægtefælles arv er blevet begrænset på grund af sygdom, f.eks. demens, i hvilken situation den indsatte værge er forpligtet til at påberåbe sig bestemmelsen.

Danske Advokater har endvidere peget på, at reglerne om suppleringsarv kan medføre en skævdeling af arven i de tilfælde, hvor førstafdøde efterlader sig særbørn, idet førstafdødes særbørn ikke arver den ægtefælle, der har overtaget boet efter arvelovens § 11, stk. 2, hvis ægtefællen indgår nyt ægteskab eller opretter testamente. Danske Advokater har på den baggrund anført, at det kan overvejes, om det er hensigtsmæssigt, at længstlevende har testationskompetence.

Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S har anført, at reglen om suppleringsarv sandsynligvis har haft praktisk betydning i dødsboer, hvor længstlevendes arv er blevet begrænset til tvangsarven.

3.1.2.2. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er opmærksom på, at længstlevende – når denne har udtaget suppleringsarv – ved testamente kan afskære førstafdødes særbørn fra at modtage arv. En regel, hvorefter længstlevende ikke ville kunne udnytte sin testationskompetence i tilfælde, hvor længstlevende har udtaget suppleringsarv, ville imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse være for indgribende i forhold til længstlevendes testationskompetence. Hertil kommer, at retten til suppleringsarv netop tager sigte på relativt mindre boer som en social beskyttelsesregel i forhold til længstlevende, jf. pkt. 3.2.3 og 3.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger .

Det bemærkes, at det i udvalget blev overvejet at gøre førstafdødes særbørn til tvangsarvinger for den del af arven, som førstafdødes særbørn ville have modtaget, hvis længstlevende ikke havde benyttet sig af retten til at udtage suppleringsarv. Udvalget fandt imidlertid, at ulemperne ved at få førstafdødes særbørn som tvangsarvinger ville kunne afholde en del længstlevende fra at udtage suppleringsarv, og reglen ville derfor ikke give den tilsigtede beskyttelse af længstlevende i mindre boer. Arven ville i givet fald skulle opgøres ved skiftet efter førstafdøde og pristalsreguleres i tiden indtil længstlevendes død. Komplexiteten af en sådan regel ville stå i misforhold til den relativt beskedne arv, der er tale om. En sådan regel ville endvidere kunne føre til urimelige resultater, hvis boet er væsentligt formindsket ved længstlevendes død.

Justitsministeriet lægger vægt på, at reglerne ikke bliver unødigt komplicerede, ligesom der efter Justitsministeriets opfattelse ikke er vægtige hensyn, der kan begrunde, at lovens udgangspunkt om testationskompetence skal fraviges i situationer, hvor længstlevende har udtaget suppleringsarv.

Justitsministeriet finder derfor ikke anledning til at ændre reglerne om længstlevendes testationskompetence, når længstlevende har udtaget suppleringsarv.

4. Udvidet samlevertestamente

4.1. Reglerne om udvidet samlevertestamente

4.1.1. Betingelser for oprettelse af udvidet samlevertestamente

Med den nye arvelov blev der indført mulighed for, at ugifte samlevende kan oprette et såkaldt udvidet samlevertestamente, hvilket indebærer, at en række af reglerne om ægtefællers arveretlige stilling finder anvendelse for ugifte samlevende. Det gælder f.eks. reglerne om suppleringsarv og arvehenstand samt reglerne om fortrinsret til at overtage boets aktiver efter vurdering.

Efter arvelovens § 87, stk. 1, kan to personer således ved testamente bestemme, at de helt eller delvis vil arve hinanden og arves, som var de ægtefæller. Det kan derimod ikke i et udvidet samlevertestamente bestemmes, at lovens regler om arv vedrørende fælleseje, herunder reglerne om uskiftet bo, skal finde anvendelse, jf. arvelovens § 87, stk. 2. Et testamente efter stk. 1 indebærer derudover ikke, at § 10 om ægtefællens tvangsarv finder anvendelse, jf. arvelovens § 87, stk. 3.

Et udvidet samlevertestamente er kun gyldigt, hvis parterne ikke er søskende eller slægtninge i op- og nedstigende linje og ikke ved oprettelsen var gift, i registreret partnerskab, fraseparerede eller sad i uskiftet bo. Endvidere må parterne ikke have oprettet et udvidet samlevertestamente, hvorefter en anden samlever har arveret.

Et udvidet samlevertestamente er endvidere kun gyldigt, hvis parterne på tidspunktet for den førstafdøde samlevers død levede sammen på fælles bopæl og 1) ventede, havde eller havde haft et fælles barn eller 2) havde levet sammen på den fælles bopæl i et ægteskabslignende forhold i de sidste 2 år.

Justitsministeriet har på baggrund af de nye regler om udvidet samlevertestamente anmodet om høringsparternes erfaringer med reglerne, herunder med kravet om samliv på fælles bopæl i 2 år.

4.1.2. Begrænsninger i livsarvingens tvangsarv som følge af oprettelse af udvidet samlevertestamente

Efter arvelovens § 87, stk. 1, kan samlevende som nævnt ovenfor ved testamente bestemme, at de helt eller delvist skal arve hinanden og arves, som var de ægtefæller.

Efter arvelovens § 9, stk. 1, arver ægtefællen halvdelen af arveladerens ejendele, når denne efterlader sig livsarvinger. Efter arvelovens § 5, stk. 1, udgør en fjerdedel af livsarvingens arvelod tvangsarv. Efterlader arveladeren sig ikke livsarvinger, arver ægtefællen alene, jf. arvelovens § 9, stk. 2.

Hvis samleverne i et udvidet samlevertestamente bestemmer, at § 9 om ægtefællers arveret skal finde anvendelse, vil det udvidede samlevertestamente således i sig selv – ligesom indgåelse af ægteskab – indebære en reduktion i livsarvingernes legale arveret, idet livsarvingernes arvelod bliver begrænset til halvdelen af arveladerens efterladte midler som følge af arven til den længstlevende samlever, jf. § 9, stk. 1.

Livsarvingernes arv vil desuden kunne reduceres yderligere til en fjerdedel af arvelodden, jf. § 5, stk. 1, om tvangsarv.

Det er ikke en gyldighedsbetingelse, at parterne har betegnet testamentet som et udvidet samlevertestamente. Et testamente, hvori de ugifte samlevende har anført, at de ønsker at begunstige hinanden mest muligt, eller at livsarvingerne skal arve mindst muligt, må forstås således, at parterne har bestemt, at de skal arve mest muligt efter hinanden, dvs. at livsarvingernes arv skal begrænses til tvangsarven, og at parterne i øvrigt ønsker arvelovens regler om ægtefæller bragt i anvendelse i videst muligt omfang, medmindre konkrete omstændigheder taler imod en sådan forståelse, jf. lovforslagets bemærkninger til § 87.

Justitsministeriet har anmodet om høringsparternes vurdering af, hvorvidt de nye regler om udvidede samlevertestamente har medført u hensigtsmæssige økonomiske følger for livsarvingerne.

4.2. Høringssvar

Advokatrådet har anført, at reglerne om udvidet samlevertestamente er blevet modtaget meget positivt og har medført en væsentlig stigning i antallet af testamentsoprettelser. Anvendelsen af udvidet samlevertestamente

har alene haft meget begrænset virkning for arveladers livsarvinger, og der er endnu ikke oparbejdet større erfaring på området. Der har ikke – eller i hvert fald kun i begrænset omfang – vist sig uhensigtsmæssigheder som følge af kravet om 2 års forudgående samliv på fælles bopæl.

Danske Advokater har anført, at langt de fleste samlevende, der henvender sig for at oprette et testamente, anvender muligheden for at oprette et udvidet samlevertestamente. Mange samlevende tror dog fejlagtigt, at de automatisk arver hinanden efter at have boet sammen i en vis periode, og mange samlevende får derfor ikke oprettet det nødvendige testamente. Selv om livsarvingernes arv bliver mindre, hvis længstlevende samlever tillægges arv ved et testamente eller et udvidet samlevertestamente, er dette i de fleste tilfælde hensigtsmæssigt, da det f.eks. kan muliggøre, at længstlevende samlever og en umyndig livsarving kan blive boende i den fælles bolig.

Danske Advokater har foreslået, at arvelovens § 87 ændres således, at en formulering i et testamente om, at samleveren skal arve mest muligt, automatisk skal forstås som en begunstigelse efter § 87.

For så vidt angår kravet om 2 års samliv på fælles bopæl har Danske Advokater anført, at det i nogle tilfælde, f.eks. ved køb af fast ejendom, er uhensigtsmæssigt, at samlevende skal have haft 2 års samliv på fælles bopæl. Det bør derfor ifølge Danske Advokater overvejes, om reglen bør fastholdes. Danske Advokater har dog bemærket, at i de tilfælde, hvor parterne ikke opfylder samlivskravet, oprettes det udvidede samlevertestamente ofte med det samme, således at udvidelsen blot først træder i kraft efter 2 år.

Københavns Universitet og Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S har foreslået, at arvelovens § 5 præciseres med en henvisning til arvelovens § 87, således at det står klart, at livsarvingernes tvangsarvelod begrænses ved oprettelse af et udvidet samlevertestamente.

Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S har desuden anført, at muligheden for at oprette et udvidet samlevertestamente er populær, og at den ikke har vist sig at have uhensigtsmæssige følger i forhold til livsarvingerne. Dog har anvendelsen af udvidede samlevertestamenter muligvis skabt forvirring hos nogle livsarvinger om størrelsen af deres tvangsarv. De mange betingelser for gyldigheden af et udvidet samlevertestamente, f.eks. kravet

om, at arvelader ikke må sidde i uskiftet bo, hindrer flere par i at oprette testamente.

Københavns Universitet har desuden anført, at kravet om, at begge samlevende skal oprette et udvidet samlevertestamente, herunder kravet om gensidighed, bør afskaffes.

4.3. Justitsministeriets overvejelser

4.3.1. Betingelser for oprettelse af udvidet samlevertestamente

På baggrund af de indkomne hørings svar er det Justitsministeriets vurdering, at reglerne om udvidet samlevertestamente i praksis fungerer efter hensigten, og at reglerne løser en række arveretlige problemstillinger blandt samlevende, der af forskellige årsager har valgt ikke at indgå ægteskab.

Justitsministeriet har overvejet, om kravet om 2 års samliv på fælles bopæl er uhensigtsmæssigt, f.eks. ved ugifte samlevendes køb af fast ejendom.

Justitsministeriet finder det dog væsentligt at fastholde kravet om 2 års samliv på fælles bopæl, således at der kun kan opnås arveret efter et udvidet samlevertestamente i tilfælde, hvor samlivet har haft en vis stabilitet, og hvor det med rimelighed kan antages, at forholdet kan sidestilles med et ægteskab. Kravet om fælles bopæl i 2 år skal endvidere ses i lyset af, at der flere andre steder i lovgivningen anvendes et tilsvarende krav, f.eks. i lejelovens § 75, stk. 2, og § 77 a om retten til overtagelse af lejlighed ved dødsfald eller samlivsophævelse og i boafgiftslovens § 1, stk. 2, litra d, samt § 22, stk. 1, litra d, om betaling af tillægsboafgift og gaveafgift.

Det bemærkes, at der ikke er noget til hinder for, at et par, der ikke opfylder betingelserne for at opnå arveret efter et udvidet samlevertestamente, opretter et almindeligt testamente, hvor de gensidigt sikrer hinanden. Et sådan testamente kan oprettes på et hvilket som helst tidspunkt, uanset om parterne har fælles bopæl eller ej.

Justitsministeriet finder på denne baggrund, at kravet om 2 års samliv på fælles bopæl bør fastholdes.

I forhold til betingelsen om, at de ugifte samlevende ikke må sidde i uskiftet bo vil det kunne give anledning til betydelige skiftemæssige problemer,

hvis en samlever i uskiftet bo afgår ved døden efter at have oprettet et udvidet samlevertestamente, fordi der i givet fald ville skulle ske samtidigt skifte af det uskiftede bo og af boet efter den førstafdøde samlever. Dette ville således kunne føre til uoverskuelige situationer for både samleveren i det uskiftede bo, den anden samlever og øvrige arvinger.

Det er på den baggrund Justitsministeriets opfattelse, at kravet om, at parterne ikke må sidde i uskiftet bo, bør fastholdes.

For så vidt angår forslaget om at afskaffe kravet om flere oprettere, herunder gensidighed, ved oprettelse af et udvidet samlevertestamente, er det Justitsministeriets opfattelse, at et udvidet samlevertestamente i vidt omfang skal afspejle de retsvirkninger, der følger af et ægteskab, herunder den gensidige arveret. Det er således efter ministeriets opfattelse netop derfor væsentligt at fastholde, at der kun kan opnås arveret efter et udvidet samlevertestamente i tilfælde, hvor der er tale om gensidig arveret. Samlevende, der ikke ønsker at oprette et gensidigt udvidet samlevertestamente, kan i stedet oprette et almindeligt testamente.

4.3.2. Begrænsninger i livsarvingens tvangsarv som følge af oprettelse af udvidet samlevertestamente

I forhold til Danske Advokaters forslag om at justere arvelovens § 87, således at en formulering i et testamente, hvorefter samleveren skal arve mest muligt, automatisk skal anses for at være en begunstigelse efter § 87, finder Justitsministeriet ikke behov for at foretage en sproglig præcisering af bestemmelsen.

Med hensyn til forslaget om at indsætte en henvisning til § 87 i arvelovens § 5 er det Justitsministeriets opfattelse, at en sådan ændring ikke er egnet til at tydeliggøre, at livsarvingens arv begrænses ved oprettelse af et udvidet samlevertestamente. En sådan ændring ville i øvrigt forudsætte, at der blev henvist til arvelovens § 87 i alle bestemmelser, som er relevante ved udvidede samlevertestamenter. Justitsministeriet finder på den baggrund, at den generelle regel i § 87 er den mest enkle og konsekvente ordning.

5. Uskiftet bo

5.1. Reglerne om uskiftet bo

5.1.1. Længstlevendes mulighed for at sidde i uskiftet bo med førstaf-dødes særbørn

Efter en ægtefælles død kan længstlevende overtage ægtefællernes fælleseje, jf. dog § 23, stk. 2-6 (om livsforsikringer og pensionsydelse mv.), til uskiftet bo med deres fælles livsarvinger, jf. arvelovens § 17.

Efterlader førstafdøde sig særbørn, kan boet kun udleveres til uskiftet bo med samtykke fra særbørnene, jf. arvelovens § 18, stk. 1.

Justitsministeriet har anmodet høringsparterne om bemærkninger til reglerne om uskiftet bo, herunder oplysning om, i hvilket omfang muligheden for at sidde i uskiftet bo anvendes.

5.1.2. Underretning om udlevering til uskiftet bo

Skifteretten skal underrette førstafdødes livsarvinger om udleveringen til uskiftet bo, jf. arvelovens § 21. Reglen blev indført med den nye arvelov.

Som det fremgår af pkt. 5.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, må det antages, at livsarvingerne i langt de fleste tilfælde vil have en sådan tilknytning til længstlevende, at de i forvejen er bekendt med udleveringen til uskiftet bo. I visse tilfælde kan forbindelsen til familien dog af den ene eller anden årsag være brudt, og en underretningsregel kan i sådanne tilfælde være hensigtsmæssig for livsarvingernes mulighed for at vurdere, om længstlevende misbruger rådigheden over det uskiftede bo.

I forbindelse med gennemførelsen af en budgetanalyse af domstolene i 2013 blev der under Domstolsstyrelsen nedsat en arbejdsgruppe om effektivisering af byretternes behandling af dødsboskiftesager. Arbejdsgruppen foreslog i sin rapport af 11. juni 2013 bl.a., at den obligatoriske underretning efter arvelovens § 21 afskaffes. Arbejdsgruppen anførte som begrundelse herfor, at skifteretterne bruger en del tid på at besvare henvendelser fra livsarvingerne og vejlede om baggrunden for underretningen. Livsarvingerne er desuden som nævnt i langt de fleste tilfælde bekendt med dødsfaldet og med, at længstlevende har overtaget boet til uskiftet bo.

Høringsparterne er i forlængelse af arbejdsgruppens anbefaling blevet anmodet om bemærkninger til en eventuel afskaffelse af underretningspligten i arvelovens § 21.

5.1.3. Formueoversigten vedrørende det uskiftede bos midler

Inden 6 måneder efter dødsfaldet skal længstlevende til skifteretten indlevere en formueoversigt, som omfatter 1) førstafdødes fællesejemidler, 2) længstlevendes fællesejemidler, 3) de i arvelovens § 23, stk. 2-6, nævnte midler (livsforsikringer og pensionsrettigheder mv.), 4) længstlevendes fuldstændige særeje og 5) førstafdødes fuldstændige særeje, jf. arvelovens § 22, stk. 1.

Skifteretten skal efter anmodning udlevere et eksemplar af formueoversigten til livsarvingerne, jf. arvelovens § 22, stk. 5.

Arbejdsgruppen om effektivisering af byretternes behandling af dødsboskiftesager anbefalede at ophæve pligten efter arvelovens § 22 til at indlevere en formueoversigt, dog således at længstlevende ved boets udlevering i stedet skal afgive en erklæring om forsikringer og eventuelle aktiver, som ikke fremgår af skattemappen, og en udtrykkelig erklæring om, at ægtefællens bodel er solvent.

Det var arbejdsgruppens vurdering, at formueoversigten i langt de fleste tilfælde er overflødig, idet retterne i forvejen via SKAT får adgang til skattemappen, som indeholder oplysning om begge ægtefællers økonomiske forhold.

Arbejdsgruppen fandt på den ene side, at en afskaffelse vil medføre en forenkling for længstlevende, der slipper for at udfærdige formueoversigten, og være ressourcebesparende for skifteretten, der ikke vil skulle bruge tid på at vejlede om og bistå med udfyldelsen.

På den anden side pegede arbejdsgruppen på, at en afskaffelse af formueoversigten vil kunne svække ægtefællens mulighed for at godtgøre, at forsikringer og pensioner, der senere kommer til udbetaling, ville skulle holdes uden for skiftet. Efter arbejdsgruppens opfattelse vil dette hensyn dog kunne varetages ved vejledning til ægtefællen om, at det til brug for et eventuelt senere skifte i levende live kan være væsentligt at kunne dokumentere, hvilke aktiver der indgår i det uskiftede bo, og hvilke der kan holdes uden for.

Arbejdsgruppen pegede endvidere på, at en afskaffelse af formueoversigten vil kunne svække livsarvingernes mulighed for at føre bevis for længstlevendes misbrug af adgangen til at disponere over det uskiftede bo, idet der kan være aktiver efter afdøde, som ikke fremgår af skattemappen. Det gælder for eksempel andelsboliger, kolonihavehuse, bygning på lejet grund, private gældsbreve og udenlandske formueaktiver. Livsarvingerne må således – i nogle tilfælde – antages at få vanskeligere ved at bevise, at betingelserne for at kræve boet skiftet, at rejse et vederlagskrav eller at få en gavedisposition omstødt er opfyldt.

Arbejdsgruppen anbefalede på den baggrund efter en samlet vurdering, at kravet om indlevering af formueoversigten afskaffes, således at oplysningerne om boets formueforhold i stedet alene fremgår af skattemappen kombineret med en erklæring om, at der ikke er andre aktiver i boet end dem, som fremgår af skattemappen, samt om eventuelle forsikringer mv. og – efter anmodning – en solvenserklæring. Derudover anbefalede arbejdsgruppen, at skattemappen udbygges med oplysninger om i alt fald andelsboliger samtidig med, at livsarvingerne får krav på efter anmodning at få udleveret en udskrift heraf.

Arbejdsgruppen anbefalede, at der inden en eventuel afskaffelse af formueoversigten foretages en undersøgelse af SKATs behov for oversigten og en nærmere afklaring af bl.a. de tekniske og juridiske muligheder hos henholdsvis SKAT og skifteretterne for at opbevare og udveksle de oplysninger, der fremgår af skattemappen.

Justitsministeriet har i forlængelse af arbejdsgruppens anbefaling anmodet høringsparterne om bemærkninger til en eventuel ændring af arvelovens § 22.

5.2. Høringssvar

Byretterne har anført, at det er en velkendt, men sjældent forekommende problematik, at længstlevende har misbrugt sin rådighed over det uskiftede bo. Problematikken er ikke ny og kan tillige opstå i uskiftede boer med fællesbørn, og byretterne har ikke oplysninger om, at problemet skulle være stigende eller særlig aktuelt for uskiftede boer med særbørn.

Advokatrådet har anført, at muligheden for at sidde i uskiftet bo med førstafdødes særbørn i vidt omfang anvendes. Det forekommer, at længstlevende ”tømmer” hele boet, således at der ikke bliver nogen arv til

førstafødtes sær børn, men Advokatrådet er ikke bekendt med, hvor ofte det sker.

Advokatrådet finder ikke, at en afskaffelse af skifterettens obligatoriske pligt til at oplyse livsarvingerne om, at boet er udleveret til uskiftet bo, vil få konsekvenser for livsarvingernes mulighed for at dokumentere et misbrug. I tilfælde, hvor livsarvingerne ikke har kontakt til forældrene, vil et eventuelt misbrug dog være sværere at opdage, såfremt underretningspligten efter § 21 afskaffes.

Det vil efter Advokatrådets opfattelse ikke være hensigtsmæssigt at ændre arvelovens § 22, da der er adskillige aktiver, herunder aktiver af større værdi, der ikke fremgår af skattemappen.

Danske Advokater har anført, at muligheden for at sidde i uskiftet bo med førstafødtes sær børn anvendes i et vist omfang. Det forekommer dog mere og mere sjældent og oftest ved ældre længstlevende. Det er den generelle opfattelse blandt advokaterne, at længstlevende bør skifte, såfremt der er likviditet i boet.

Danske Advokater har videre anført, at der altid vil være en risiko for, at længstlevende misbruger formuen, og dette har ikke ændret sig med den nye arvelov. En afskaffelse af skifterettens underretningspligt vil for livsarvinger, der ikke har kontakt med forældrene, betyde, at det kan være vanskeligt at opdage et misbrug. Danske Advokater har desuden anført, at det er en forudsætning for en eventuel ændring af arvelovens § 22, at skattemappen udbygges med oplysninger om f.eks. andelsboliger, kolonihavehuse, private gældsbreve og udenlandske formueaktiver, da skattemappen skal give et retvisende billede af formueforholdet. Udbygges skattemappen med disse oplysninger, vil en ændring være hensigtsmæssig og gøre det væsentligt lettere for skifteretten og længstlevende at håndtere skiftet. Det er dog en afgørende forudsætning, at skattemappen for dødsåret bevares hos SKAT, indtil længstlevende er død. Hvis der ikke kan indføres en ordning, hvor skattemapperne arkiveres elektronisk og gøres tilgængelige i en længere årrække efter dødsfaldet, kan Danske Advokater ikke støtte en ændring af arvelovens § 22.

Aalborg Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet har anført, at en afskaffelse af skifterettens obligatoriske pligt til at oplyse livsarvinger om, at boet udleveres til uskiftet bo, og afskaffelsen af pligten til at udarbejde en formueoversigt umiddelbart vil have konsekvenser for

muligheden for at dokumentere misbrug af det uskiftede bo. En ændring af arvelovens § 22 forudsætter, at alle relevante oplysninger i videst muligt omfang vil kunne findes i skattemappen.

Universiteterne har desuden anført, at det ofte forekommer, at unge mennesker bliver anmodet om at samtykke til, at en forælders nye ægtefælle kan sidde i uskiftet bo, uden at den unge får selvstændig rådgivning fra egen advokat herom. En sådan anmodning gives ofte i en familiær relation, hvor et afslag kan få katastrofale sociale, emotionelle og økonomiske konsekvenser, og et afslag vil i praksis ofte indebære, at arven i stedet begrænses til et minimum.

Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S har anført, at muligheden for at sidde i uskiftet bo med førstafdødes særbørn fortsat er noget, mange familier ønsker, selv om man nu ved testamente kan stille længstlevende på næsten samme måde, som hvis længstlevende sad i uskiftet bo. Skifterettens obligatoriske underretningspligt bør efter Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S's opfattelse ikke fjernes, da det kan vanskeliggøre arvingernes mulighed for at løfte bevisbyrden for et misbrugs omfang.

5.3. Justitsministeriets overvejelser

5.3.1. Længstlevendes mulighed for at sidde i uskiftet bo med førstafdødes særbørn

Som det fremgår, har Aalborg Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet peget på, at unge kan stilles i en vanskelig situation, når de som særbørn – uden den fornødne advokatrådgivning – bliver anmodet om at samtykke til, at en forælders nye ægtefælle som længstlevende kan sidde i uskiftet bo.

Justitsministeriet finder, at det er væsentligt at bevare muligheden for, at længstlevende kan hensidde i uskiftet bo med førstafdødes særbørn. En afskaffelse heraf vil således kunne medføre betydelige økonomiske konsekvenser for længstlevende, som f.eks. kan være nødt til at sælge sin bolig for at udbetale arv til førstafdødes særbørn.

Justitsministeriet finder samtidig, at det er væsentligt at bevare kravet om, at førstafdødes særbørn skal samtykke til udlevering til uskiftet bo. Justitsministeriet lægger herved bl.a. vægt på, at der ved uskiftet bo med særbørn er en større risiko for misbrug af boet fra længstlevendes side.

Justitsministeriet finder på den baggrund ikke anledning til at foretage ændringer af reglerne om længstlevendes mulighed for at henses i uskiftet bo med samtykke fra førstafdødes særbørn.

5.3.2. Underretning om udlevering til uskiftet bo

Som anført ovenfor under pkt. 5.1.2 har underretningspligten efter arvelovens § 21 til formål at styrke livsarvingernes mulighed for at vurdere, om længstlevende misbruger rådigheden over det uskiftede bo.

En afskaffelse af underretningspligten i arvelovens § 21 ville indebære, at livsarvinger, der ikke var i kontakt med førstafdøde, ikke i forbindelse med dødsfaldet ville blive gjort opmærksom på muligheden for at anmode om oplysninger om de økonomiske forhold i boet efter førstafdøde. Disse livsarvinger ville som følge deraf kunne få vanskeligere ved at dokumentere et eventuelt misbrug i det uskiftede bo og i forlængelse heraf gøre et krav gældende i boet.

Derudover må det antages, at de administrative lettelser for skifteretterne, som en ophævelse af § 21 ville medføre, ville være relativt beskedne. En sådan lettelse opvejer efter Justitsministeriets opfattelse ikke hensynet til førstafdødes livsarvingers mulighed for at varetage deres interesser i forhold til det uskiftede bo.

Justitsministeriet finder på den baggrund og i lyset af de indkomne høringssvar, at § 21 ikke bør ophæves.

5.3.3 Formueoversigten vedrørende det uskiftede bos midler

På baggrund af anbefalingerne fra arbejdsgruppen under Domstolsstyrelsen kan der efter Justitsministeriets opfattelse være grund til nærmere at overveje, om reglerne om formueopgørelsen i arvelovens § 22 bør fastholdes i deres nuværende form.

Justitsministeriet vil derfor indlede drøftelser med Skatteministeriet og Domstolsstyrelsen om muligheden for at udvide skattemappens indhold med henblik på en eventuel ophævelse af arvelovens § 22.

6. Andre emner

Udover de spørgsmål, som Justitsministeriet har anmodet høringsparterne om at besvare, har **Danske Advokater, Københavns Universitet** og **Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S** afgivet en række yderligere bemærkninger til arveloven, som gennemgås i det følgende.

6.1. Successionsrækkefølger

6.1.1. Reglerne om successionsrækkefølger

Efter arvelovens § 60 kan friarv ved testamente indsættes i en successionsrækkefølge, således at arven tilfalder en arving eller legatar på første plads og derefter en eller flere andre arvinger eller legatarer på anden eller senere pladser. Ved testamente kan arv eller legat ikke tillægges flere ved testators død ufødte personer efter hinanden.

Det blev i udvalget overvejet, om der i arveloven burde opstilles nærmere deklaratoriske (dvs. fravigelige) regler om successionsrækkefølger, jf. betænkningen side 335-337. Udvalget fandt ikke anledning til at indføre regler herom bl.a. under hensyn til, at det ville være vanskeligt at pege på en bestemt lovgivningsløsning, der opfylder den enkelte arveladers ønsker. Justitsministeriet tiltrådte i lovforslaget udvalgets overvejelser.

6.1.2. Høringssvar

Såvel **Danske Advokater** som **Københavns Universitet** har peget på behovet for deklaratoriske regler om successionsrækkefølger.

Danske Advokater har i den forbindelse anført, at successionsrækkefølger bl.a. anvendes ved tilrettelæggelse af generationsskifte af virksomheder og til sikring af, at en familieformue bliver i slægten i de kommende generationer. Danske Advokater har særligt anført, at de manglende regler fører til, at ethvert juridisk aspekt af en successionsrækkefølge skal beskrives detaljeret i stiftelsesdokumentet, hvilket er en både vanskelig og tidskrævende opgave, og at successionsrækkefølger som følge heraf kun kan anvendes af borgere, som har de økonomiske ressourcer til juridisk rådgivning. Også domstolene har efter Danske Advokaters opfattelse vanskeligt ved at finde faste holdepunkter for lovgivers holdning til, hvad det legale indhold af en successionsrækkefølge skal være. Danske Advokater har desuden bl.a. anført, at det giver anledning til problemer, at der ikke er

noget register for successionsrækkefølger og opfordrer til, at der etableres et nationalt register over successionsrækkefølger svarende til Centralregistret for Testamenter.

Københavns Universitet har foreslået, at der – henset til successionsrækkefølgers voksende samfundsmæssige betydning og potentiale til at kunne tilgodese komplekse familiestrukturers behov – nedsættes et udvalg til at undersøge udfordringerne og mulighederne forbundet med successionsrækkefølger i dansk ret.

6.1.3. Justitsministeriets overvejelser

6.1.3.1. Deklaratoriske regler for successionsrækkefølger

Justitsministeriet overvejede i forbindelse med lovforslagets udarbejdelse, om der skulle indføres deklatoriske regler om successionsrækkefølger. Spørgsmålet blev endvidere overvejet grundigt af udvalget. Det er fortsat Justitsministeriets opfattelse, at det ikke i praksis vil være muligt at udforme dækkende deklatoriske regler for alle former for successionsrækkefølger. Arveladers ønske om udarbejdelse af en successionsrækkefølge er ofte konkret begrundet, hvorfor der ikke kan peges på en bestemt lovgivningsmæssig løsning.

På grund af successionsrækkefølgers komplicerede karakter forudsætter anvendelse heraf efter Justitsministeriets opfattelse altid professionel rådgivning, og successionsrækkefølger bør primært anvendes ved f.eks. generationsskifte af en virksomhed, eller når arvelader har et særligt ønske om, at et bestemt aktiv skal gå i arv i familien.

Justitsministeriet finder derfor på nuværende tidspunkt ikke anledning til at nedsætte et nyt udvalg, der i givet fald skulle se nærmere på reglerne om successionsrækkefølger, eller i øvrigt foreslå ændringer i reglerne herom.

6.1.3.2. Registrering af successionsrækkefølger

Den daværende regering nedsatte i 2012 et udvalg om varetagelse af skiftesagsbehandlingen. Udvalget afgav i oktober 2013 sin redegørelse.

Udvalget anbefalede i sin redegørelse, jf. punkt 6.4.2.1.6, at der i den blanket, der er optrykt som bilag 1 til Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 1555 af 18. december 2007 om notarialforretninger, og som ved notartesta-

menter skal udfyldes i forbindelse med testamentets registrering i Centralregisteret for Testamenter, jf. bekendtgørelsens § 18, tilføjes en ekstra rubrik, hvor det kan anføres, hvorvidt der i testamentet er successionsrækkefølger og i bekræftende fald CPR- eller CVR-nummer på de enkelte arvinger/legatarer i successionen.

Justitsministeriet har i forlængelse heraf ved bekendtgørelse nr. 1161 af 28. oktober 2014 ændret blanketten i bilaget i overensstemmelse med udvalgets anbefalinger. Ændringsbekendtgørelsen trådte i kraft den 2. november 2014.

Anvendelsen af den nye blanket giver ifølge Domstolsstyrelsen imidlertid anledning til en række udfordringer i praksis. Det gælder navnlig i forhold til kravet om at angive CPR- eller CVR-nummer på den enkelte arving mv., ligesom det ikke er muligt at angive CPR-nummer på ufødte arvinger. Domstolsstyrelsen har endvidere peget på, at der med den eksisterende tekniske løsning alene er mulighed for at registrere successionsrækkefølgen i tilknytning til den person, der opretter testamentet (og ikke i tilknytning til de arvinger, der er indsat i successionsrækkefølgen).

På den baggrund vil Justitsministeriet ændre bekendtgørelsen om notarialforretninger, således at rubrikken til angivelse af CPR- eller CVR-nummer på de enkelte arvinger/legatarer i en successionsrækkefølge udgår. Rubrikken til angivelse af, hvorvidt testamentet indeholder en successionsrækkefølge, vil dog blive opretholdt, således at det ved testators død vil fremgå, at testamentet indeholder en successionsrækkefølge. Samtidig vil Domstolsstyrelsen foranledige, at det i den vejledning, der udleveres til notaren, præciseres, at successionsrækkefølgen alene registreres på testators navn.

Med hensyn til spørgsmålet om at etablere et nationalt register over successionsrækkefølger har Domstolsstyrelsen oplyst, at der ikke synes at være et praktisk behov for et egentligt register. På denne baggrund og i lyset af, at Justitsministeriet ikke umiddelbart finder anledning til at indføre deklaratoriske regler om successionsrækkefølger, er der efter Justitsministeriets opfattelse heller ikke anledning til at tage initiativ til etablering af et nationalt register.

6.2. Fælles testamenter (længstlevendes testationsret)

6.2.1. Reglerne om længstlevendes testationsret

Arvelovens § 81 regulerer længstlevendes testationskompetence, når der mellem ægtefællerne er oprettet et fælles testamente.

Har ægtefæller ved en fælles testamentarisk disposition truffet bestemmelse om, hvordan arven skal fordeles ved længstlevendes død, kan længstlevende som udgangspunkt ved testamente råde over friarven i boet efter længstlevende, jf. arvelovens § 81, stk. 1. Længstlevende kan dog ikke ved testamente råde over 1) friarv, der ifølge det fælles testamente skal tilfalde førstafdødes særbørn, og 2) halvdelen af friarv, der ifølge det fælles testamente skal tilfalde fælles livsarvinger, jf. arvelovens § 81, stk. 2.

Arvelovens § 81, stk. 1 og 2, finder ikke anvendelse, hvis den fælles testamentariske disposition indeholder anden bestemmelse om længstlevendes testationsret, jf. arvelovens § 81, stk. 3.

6.2.2. Høringssvar

Danske Advokater har anført, at langt de færreste ønsker, at længstlevende skal være fastlåst i sin testationskompetence, således at længstlevende ikke kan testere over friarv, der ifølge det fælles testamente skal tilfalde førstafdødes særbørn ved længstlevendes død. Reglen i § 81 opleves derfor ifølge Danske Advokater som urimelig. Danske Advokater foreslår derfor en udfyldende regel om, at længstlevende har testationskompetence i et eller andet omfang, uanset om førstafdøde har særbørn.

Endvidere peger Danske Advokater på, at der er tale om lovgivning med tilbagevirkende kraft, hvilket er meget uheldigt.

Københavns Universitet har anført, at de indførte begrænsninger for længstlevende testator er uhensigtsmæssige i flere henseender, først og fremmest fordi de er deklatoriske og ikke stemmer overens med det, den gennemsnitlige testator ønsker og kan overskue.

Københavns Universitet foreslår derfor, at den deklatoriske regel ændres, således at længstlevendes testationskompetence i henhold til fælles testamente, hvori det er bestemt, at arven ved længstlevende ægtefælles død skal tilfalde førstafdødes særbørn, skal være fri, subsidiært at den forhøjes

til mindst halvdelen af længstlevende testators formue, eventuelt med et loft i form af, hvad længstlevende arvede fra den førstafdøde testator. Københavns Universitet foreslår endvidere, at længstlevende testators testationskompetence i henhold til et fælles testamente, hvori det er bestemt, at arven ved længstlevendes død skal tilfalde et fællesbarn, skal være fri.

Københavns Universitet har endvidere anført, at det er problematisk, at fælles testamenter, der er oprettet før den 1. januar 2008, omfattes af de deklatoriske regler i arvelovens kap. 13.

6.2.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet har i lyset af de indkomne høringssvar overvejet, hvorvidt reglerne bør ændres således, at længstlevende får udvidet testationskompetencen, når det i et fælles testamente er bestemt, at førstafdødes særbørn eller fælles livsarvinger skal modtage arv efter længstlevende.

Det bemærkes, at den nye arvelov i højere grad giver ægtefæller mulighed for at begunstige længstlevende.

I forhold til fælles testamenter er længstlevendes testationskompetence blevet udvidet, idet testationskompetencen for længstlevende nu er fri, når ægtefællerne ikke efterlader sig særbørn eller fælles livsarvinger. I den tidligere arvelov var længstlevendes testationskompetence begrænset til længstlevendes særeje og halvdelen af det tidligere fællesbo, uanset om der var særbørn og fælles livsarvinger. Den nye arvelov giver herunder mulighed for, at ægtefællernes særbørn og fælles livsarvinger i højere grad end tidligere kan ligestilles økonomisk efter længstlevendes død. Der er samtidigt indført regler, der beskytter førstafdødes særbørn, når arven skal fordeles efter længstlevende.

I tilfælde, hvor ægtefællerne i et testamente har bestemt, at førstafdødes særbørn ved længstlevendes død helt eller delvist skal kompenseres for den arv, de ikke modtog ved førstafdødes død, fordi længstlevende er begunstiget mest muligt, udgør reglen i § 81, stk. 2, nr. 1, efter Justitsministeriets opfattelse et vigtigt værn for førstafdødes særbørn.

Justitsministeriet har overvejet hensynet til førstafdødes særbørn over for hensynet til længstlevendes testationskompetence ved f.eks. indgåelse af nyt ægteskab eller oprettelse af testamente til fordel for ny samlever eller andre særbørn. Da et fælles testamente er oprettet af ægtefællerne i fore-

ning, bør førstafdødes vilje, hvorved særbørnene tilgodeses, efter Justitsministeriets opfattelse ikke kunne tilsidesættes af længstlevende, medmindre der er taget forbehold for, at længstlevende skal have testationskompetence. En retstilstand, hvorefter længstlevende som den deklatoriske hovedregel frit ville kunne nedsætte friarven i strid med førstafdødes ønsker og forudsætninger, ville således ikke sikre den fornødne balance mellem hensynet til længstlevendes retsstilling og hensynet til førstafdødes særbørn.

Konsekvensen af reglen i arvelovens § 81, stk. 2, nr. 1, er, at længstlevende ikke kan tilsidesætte eller begrænse arven til førstafdødes særbørn, hvilket også gælder den arv, der reelt stammer fra længstlevendes formue. Ægtefæller, der testerer til fordel for den enes særbørn ved længstlevendes død, bør derfor efter omstændighederne rådes til at forholde sig til længstlevendes testationskompetence. Udvalget forudså allerede i betænkningen denne problemstilling, og reglerne blev – i overensstemmelse med udvalgets forslag – således gjort deklatoriske for at sikre, at testatorerne frit kan udforme reglerne om længstlevendes testationsret. Det bør således efter Justitsministeriets opfattelse allerede ved testamentets oprettelse indgå i ægtefællernes overvejelser, om længstlevende skal gives yderligere testationskompetence, således at længstlevende ikke er bundet af arvelovens § 81, stk. 2, nr. 1.

Justitsministeriet finder på denne baggrund ikke grundlag for at ændre arvelovens § 81, stk. 2, nr. 1.

For så vidt angår arvelovens § 81, stk. 2, nr. 2, om længstlevendes adgang til at testere over friarv til fælles livsarvinger ville en deklatorisk hovedregel, hvorefter længstlevende ville kunne nedsætte arven til fælles livsarvinger til tvangsarven, efter Justitsministeriets opfattelse give mulighed for en for stor begrænsning af de fælles livsarvingers arv og være i strid med førstafdødes forudsætninger for arvens fordeling.

Reglen giver således efter Justitsministeriets opfattelse fælles livsarvinger en rimelig beskyttelse mod, at deres arv nedsættes i strid med førstafdødes forudsætninger, og Justitsministeriet finder derfor heller ikke anledning til at foretage en ændring af arvelovens § 81, stk. 2, nr. 2.

Med hensyn til det, Danske Advokater og Københavns Universitet har anført om overgangsbestemmelsen og lovgivning med tilbagevirkende kraft, bemærkes, at loven finder anvendelse i tilfælde, hvor arvelader dør

efter lovens ikrafttræden. Det gælder således også, selv om testamentet er oprettet før lovens ikrafttræden. I forhold til fælles testamenter indebærer det, at § 81 finder anvendelse i tilfælde, hvor længstlevende er død efter lovens ikrafttræden, uanset hvornår førstafdøde døde. Udvalget overvejede, jf. side 384 f. i betænkningen, om det kunne give anledning til betænkeligheder, at man derved ændrede på de legale regler om testationskompetence, som førstafdøde havde haft som forudsætning ved testamentets oprettelse, på et tidspunkt, hvor denne er død og derfor selvsagt ikke kan ændre det. Udvalget fandt imidlertid under henvisning til, at bestemmelserne om længstlevendes testationsret alene finder anvendelse, hvis der ikke i testamentet er taget stilling til spørgsmålet om længstlevendes testationskompetence, at det ikke var betænkeligt at lade udvidelsen af længstlevendes testationskompetence omfatte også de tilfælde, hvor førstafdøde er død før lovens ikrafttræden. Hvis førstafdøde havde haft en forudsætning om, at det gensidige testamente ikke skulle kunne ændres af længstlevende, kunne dette være opnået ved at gøre testamentet uigenkaldeligt.

Justitsministeriet tilsluttede sig i lovforslaget udvalgets overvejelser på området og finder fortsat ikke, at overgangsbestemmelsen giver anledning til betænkeligheder.

6.3. Fælles testamenter (længstlevendes dispositionsadgang i levende live)

6.3.1. Reglerne om længstlevendes dispositionsadgang

Har ægtefæller ved fælles testamente truffet bestemmelse om arvens fordeling efter længstlevendes død, som længstlevende ikke kan tilbagekalde, kan længstlevende ikke tilsidesætte denne bestemmelse ved 1) at give gaver eller arveforskud, hvis værdi står i misforhold til formuen, eller 2) at indsætte en begunstiget i en livsforsikring eller en lignende ordning, der er oprettet for et beløb, der står i misforhold til formuen, jf. arvelovens § 83, stk. 1.

Arvelovens § 83, stk. 2-4, indeholder regler om, at sådanne dispositioner efter omstændighederne kan omstødes. Efter arvelovens § 83, stk. 5, finder reglerne om omstødelse ikke anvendelse, hvis dette er udelukket ved testamentet.

Arvelovens § 84 indeholder processuelle regler om behandlingen af en omstødsessag efter § 83.

Hvis længstlevende ved dispositioner som nævnt i § 83 væsentligt har formindsket sin formue ved begunstiggelse af en arving, kan en anden arving, når boet skiftes, kræve vederlag af det beholdne bo, medmindre andet er bestemt ved testamente, jf. § 85.

Det fremgår af § 86, at §§ 83-85 finder tilsvarende anvendelse, når fælles testamente er oprettet af andre end ægtefæller.

6.3.2. Høringssvar

Danske Advokater og **Københavns Universitet** har anbefalet, at reglerne i arvelovens §§ 83-86 om længstlevendes dispositionsadgang i levende live ændres, således at bestemmelserne alene finder anvendelse, hvis de tilvælges af testator.

6.3.3. Justitsministeriets overvejelser

Det deklaratoriske regelsæt om længstlevendes dispositionsadgang sikrer de begunstigede testamentsindsatte arvinger mod, at længstlevende udhuler førstaf dødes testamentariske bestemmelser ved at give gaver og arveforskud mv., der står i misforhold til formuen og testamentet. Uden sådanne regler ville længstlevende kunne gøre testamentets bestemmelser om arvens fordeling illusorisk ved gaver o.l. Reglerne kan desuden fraviges ved testamente i overensstemmelse med ægtefællernes ønsker, og ægtefællerne har således mulighed for selv at fastsætte nærmere retningslinjer for længstlevendes dispositionsadgang.

Justitsministeriet finder på den baggrund ikke, at reglerne om længstlevendes dispositionsadgang i levende live bør ændres.

6.4. Nødtestamenter

6.4.1. Regler om nødtestamenter

De situationer, hvor et nødtestamente kan oprettes, vil ofte være stærkt pressede eller følelsesladede, hvorfor der ikke bør stilles strenge formkrav til oprettelsen. Med den nye arvelov blev de tidligere gældende formkrav

derfor ophævet, således at et nødtestamente nu kan oprettes på en hvilken som helst måde.

Det følger således af arvelovens § 65, stk. 1, at den, der på grund af sygdom eller andet nødtilfælde er forhindret i at oprette testamente efter arvelovens § 63 (notartestamente) og arvelovens § 64 (vidnetestamente), på en hvilken som helst måde kan oprette et nødtestamente. Et nødtestamente bortfalder, når der i 3 måneder ikke har været nogen hindring for at oprette testamente efter § 63 og § 64, jf. arvelovens § 65, stk. 2.

Efter arvelovens § 72 er et nødtestamente ugyldigt, hvis 1) det ikke kan anses for sikkert, at testamentet er udtryk for testators beslutning og er oprettet af denne, eller 2) det må antages, at testator ikke var i stand til fornuftmæssigt at oprette testamentet. Det er den, der vil anfægte nødtestamentet, der har bevisbyrden herfor.

6.4.2. Høringssvar

Københavns Universitet har foreslået, at henvisningen i arvelovens § 65, stk. 2, til § 64 om vidnetestamenter ophæves, således at det afgørende for, om et nødtestamente er bortfaldet, bliver, om testator var afskåret fra at oprette et notartestamente.

Københavns Universitet har desuden peget på, at det er uhensigtsmæssigt at vælte bevisbyrden over på den eller de personer, der vil anfægte, at et nødtestamente stammer fra testator og er udtryk for testators beslutning, når formkravet netop er blevet fjernet ved den nye arvelov. Det foreslås derfor, at bevisbyrden placeres hos den, der vil gøre gældende, at en formløs disposition stammer fra testator og er udtryk for dennes beslutning.

6.4.3. Justitsministeriets overvejelser

Efter Justitsministeriets opfattelse bør arvelovens § 65, stk. 2, henvise til både notartestamenter og vidnetestamenter, idet et nødtestamente alene undtagelsesvist bør anvendes, hvis det ikke har været muligt at benytte en af de gyldige testamentsformer, som kan oprettes efter arveloven. Det er således Justitsministeriets opfattelse, at den nuværende ordlyd i arvelovens § 65, stk. 2, bør fastholdes.

I forhold til spørgsmålet om bevisbyrden for, hvornår et nødtestamente skal lægges til grund, bemærkes det, at der ikke stilles strenge krav til be-

viset for, at et nødtestamente ikke er udtryk for testators beslutning og oprettet af testator, jf. lovforslagets bemærkninger til § 72. Baggrunden for disse lempelige beviskrav er navnlig, at et nødtestamente oprettes uden den kontrol, der er knyttet til oprettelsen af et notartestamente, jf. herved også betænkningens side 248. På den baggrund finder Justitsministeriet ikke anledning til at foreslå ændringer af bevisbyrdereglen i forhold til nødtestamenter.

6.5. Overlevelseskrevet

6.5.1. Reglerne om overlevelseskrevet

Det såkaldte overlevelseskrav indebærer, at medmindre andet er bestemt ved testamente, tilkommer arveret den, som lever ved arveladerens død, eller som er undfanget forinden og senere bliver levende født, jf. arvelovens § 94, stk. 1. Er to personer, som havde arveret efter hinanden, døde, uden at det vides, hvem der er død først, anses den ene ikke for at have overlevet den anden, jf. arvelovens § 94, stk. 2.

6.5.2. Høringssvar

Københavns Universitet har anført, at overlevelseskrevet kan føre til skævdeling af arven i tilfælde, hvor en arving dør kort tid efter arveladeren, og at det derfor bør overvejes, om der i arveloven bør indsættes en deklatorisk bestemmelse om samtidig død, f.eks. knyttet til en ulykkesbegivenhed og/eller den tidsmæssige periode mellem de to dødsfald.

6.5.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i, at de nugældende regler om overlevelseskrevet kan medføre en vis skævdeling af arven f.eks. mellem ægtefællernes fælles livsarvinger på den ene side og særbørn på den anden side. Den skævdeling af arven, der kan opstå som følge af, at førstafdøde og længstlevende afgår ved døden med et par minutters eller timers mellemrum – f.eks. som følge af samme ulykke – vil ofte virke urimelig og tilfældighedspræget for de fælles livsarvinger og særbørn, der skal arve.

Denne skævdeling vil i et vist omfang kunne imødegås med en regel, hvorefter to personer, der dør som følge af samme ulykkesbegivenhed eller ganske kort tid efter hinanden, ikke arver hinanden. En sådan regel rejser dog en række spørgsmål af bl.a. afgrænsningsmæssig karakter, og der vil

fortsat i konkrete sager kunne opstå situationer, hvor arvefordelingen vil virke urimelig.

Et norsk udvalg afgav i februar 2014 en betænkning om et forslag til en ny arvelov, hvor en tilsvarende regel bl.a. blev foreslået. Efter det oplyste er udvalgets forslag endnu ikke gennemført i norsk ret.

Justitsministeriet vil på denne baggrund og med inddragelse af de norske overvejelser og relevante interessenter overveje behovet for og hensigtsmæssigheden af en ændring af overlevelsescravet i arvelovens § 94.

6.6. Dødslejegaver

6.6.1. Reglerne om dødslejegaver

Efter arvelovens § 93 finder reglerne om testamente tilsvarende anvendelse på gaver, der 1) gives i giverens levende live, men som er bestemt til at opfyldes efter giverens død, og 2) er givet kort tid før giverens død på et tidspunkt, hvor døden må anses for nært forestående, og giveren var klar over dette. Sidstnævnte gælder dog ikke for sædvanlige gaver.

6.6.2. Høringssvar

Københavns Universitet har anført, at ægtefællers aftaler om formueordninger (ægtepagter) ikke kan eller bør sidestilles med gavedispositioner, selv om de umiddelbart ligner gavedispositioner. Reglerne om dødslejegaver bør derfor ifølge Københavns Universitet ikke finde anvendelse på ægtepagter.

6.6.3. Justitsministeriets overvejelser

Formålet med reglen i arvelovens § 93 er at sikre, at dispositioner, der reelt alene har virkning efter giverens død, sker i overensstemmelse med testamentsreglerne både for så vidt angår formkrav og reglerne om tvangsarv. Reglen vil således efter omstændighederne også kunne finde anvendelse på ægtepagter, der er oprettet på et tidspunkt, hvor døden er nært forestående, og ægtefællen er klar over dette. Om en ægtepagt udgør en dødslejegave, vil bero på en konkret vurdering.

Justitsministeriet finder under hensyn til formålet med reglen ikke anledning til at undtage ægtepagter fra arvelovens § 93.

6.7. Øvrige bemærkninger til arveloven

Advokaterne Sankt Knuds Torv P/S har foreslået nogle mindre, tekniske ændringer samt præciseringer af arveloven, som vil blive inddraget i Justitsministeriets løbende overvejelser på området.

7. Konklusion

På baggrund af de modtagne høringssvar er det samlet set Justitsministeriets vurdering, at den nye arvelov fungerer godt i praksis, og at der ikke er grundlag for at foretage mere vidtgående ændringer af arveloven.

Justitsministeriet vil – som anbefalet af arbejdsgruppen om effektivisering af byretternes behandling af dødsboskiftesager – indlede drøftelser med Skatteministeriet og Domstolsstyrelsen om muligheden for at udvide skattemappens indhold med oplysninger fra formueopgørelsen, jf. arvelovens § 22, med henblik på en eventuel ophævelse af denne bestemmelse.

Justitsministeriet vil endvidere overveje behovet for at ændre overlevelsescravet i arvelovens § 94.

Endelig vil Justitsministeriet på baggrund af Domstolsstyrelsens anbefaling ændre i den blanket, der er optrykt som bilag 1 til bekendtgørelsen om notarialforretninger.